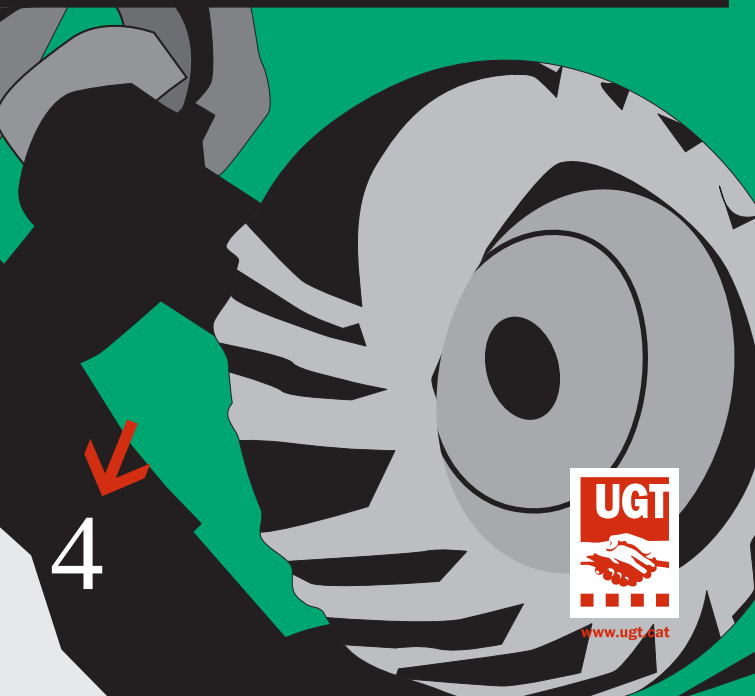

De peus
a terra fèrtil

4

www.ugt.cat

De peus a terra fèrtil

Edició: Secretaria de Política Sindical - Salut Laboral
UGT Catalunya

Redacció, disseny i correcció: l'Apòstrof, sccl

Impressió: Artyplan

Dipòsit Legal: B-XXXXXXX

A les sis del matí la calor omple rases i clots de terra fèrtil. La fresca de la matinada no ha arribat ni al poble, ni al llit de metre trenta-cinc per metre vuitanta de la Rosa i el Miquel que es remouen, entresuats, ara cap a la dreta, ara cap a l'esquerra. Així és la rutina. D'aquí a una hora es llevaran, prepararan un bon esmorzar al pati i el Miquel marxarà cap al tros a collir vint caixes de peres. Avui la Rosa no l'acompanya, ha d'anar a fer receptes a cal metge; comencen a fer-se grans i les malalties pròpies de l'edat els obliguen a passar per la consulta, com a mínim, dos cops al mes.

El Tro dorm al costat d'una forca de ferro. També sent la calor del pic de l'agost i els pes de fer-se gran. És un gos entusiasta, va tot el dia davant i darrere el Miquel i es coneix al peu de la lletra tot el terme d'aquest poble de la Catalunya interior. La Portella és un municipi rural com molts d'altres i el Miquel i la Rosa, dos pagesos més.

Un matí normal després d'una nit corrent es pot tòrcer en qualsevol instant. Això no ho sap la Rosa quan sona el telèfon. Ha tornat del metge i ara és al pati, rampinant les fulles a munts, en forma de muntanyetes. Corre, sufocada, cap al rebedor de casa i despenja. La truquen per donar-li una notícia que cinc hores abans no podia ni intuir.

Cinc hores abans s'aixeca del llit després d'una nit llarga i xafogosa i esmorza a la fresca amb el Miquel, el seu marit de tota la vida, que és com li agrada anomenar-lo.

—Rosa, va, el cafè amb llet, que si avui no m'espavilo farem salat...

—Miquel, va, la bombeta de l'escala, que si avui no la canvies no faré salat però sí un forat a la faldilla, després de caure escales avall.

I riuen. La complicitat se'ls apila, també en forma de muntanyetes, a les converses de primera hora del matí. Fa 42 anys que estan casats, vivint a la mateixa casa i conreant la mateixa terra i gairebé la mateixa vida.

Els de cal Ressalat venien d'una terra pobra i al Miquel hi ha una forma de misèria que no l'ha abandonat mai. Estalvia i tot i no voler ser un garrepa, ho és. És, també, pare de tres fills, avi de quatre néts i propietari de tres hectàrees de terra fèrtil a la partida de Canta Perdius, al terme municipal de la Portella. Va heretar-les d'un oncle llunyà i el que llavors era terra campa es convertí en terra de fruiters amb més de 300 presseguers i 250 perers arrencats com els camins de formigues.

A aquests arbres el Miquel els deu la vida. S'ha deixat la pell per cuidar-los —esporgar-los, sulfatar-los, collir-los la fruita— i múltiples sobreesforços carregant caixes de més de 30 quilos li han costat dues hèrnies discals doloroses. Ell és un pagès de socarrel, tossut com una mula. Li ho deia el seu pare quan era petit. Li ho diu el seu fill ara que ja és gran. Treballa a esclat de mort, està a punt de fer-ne 63 i cada passa li costa gran esforç. La Rosa fa tres anys que li va al darrere perquè es jubili i ell no vol ni sentir-ne parlar. Sap que el dia que apili l'última caixa de fruita, aquests camps on ara arrenen 550 arbres esdevindrà terra campa un altre cop.

Mentre la Rosa despara la taula, el Miquel engega el tractor, un Rossey Monterey vermell comprat l'any 1982 a Lleida. No està equipat amb cap estructura antibolcada resistent. Ni arcs, ni quadres, ni bastidors ni, evidentment, cabina. Va comprar uns arcs per passar les revisions periòdiques però tan bon punt torna cada mes de juny de la ITV, els treu perquè té un bancal de presseguers molt estrets i se li enganxen les branques. És barrim-barram amb aquestes coses.

La Rosa treu el cap per la finestra del menjador i el crida tres vegades. El Miquel no contesta. Al

magatzem se sent el tragí de caixes, galledes i els lladrucs del Tro, que sí ha sentit la Rosa.

—Miquel, que t'has deixat la nevereta! —torna a cridar ella.

Està sord com una tàpia, confirma un altre cop. Va cap a la cuina, l'agafa pel mànec de color negre i baixa les escales mig a les fosques perquè no hi tenen finestres i el llum és fos. Quan ella obre la porta del magatzem, ell ja té el tractor engegat i la sorollada és violenta. Li fa un senyal: aixeca el braç esquerre ensenyant-li l'oblit.

—Ai, ai, que perdries el cap dins del llit i no sabries trobar-lo... —li diu, còmplice.

—Però per què no em cridaves, coi! Hauria pujat a buscar-lo jo! Tinc el cap a tres quarts de quinze però no estic invàlid.

—No estàs invàlid però estàs sord... T'he cridat quatre cops i no hi ha hagut manera...

El Miquel té problemes d'oïda des de fa més de deu anys. A base d'insistir, la Rosa i el Gabriel, el seu metge, al final es va fer una audiometria. Ha perdut capacitat auditiva, segurament per la contínua exposició al soroll del tractor. Com a metge rural amb llarga experiència, el Gabriel ha comprovat els problemes de sordesa que tenen molts pagesos i per aquest motiu els recomana, abans que sigui massa tard, la utilització de protectors auditius. El Miquel, com la majoria d'agricultors del poble, passa per alt el consell; pensa que els metges són uns torracollons i sempre es passen de mida.

El Tro remena pèls i cua entre les cames del

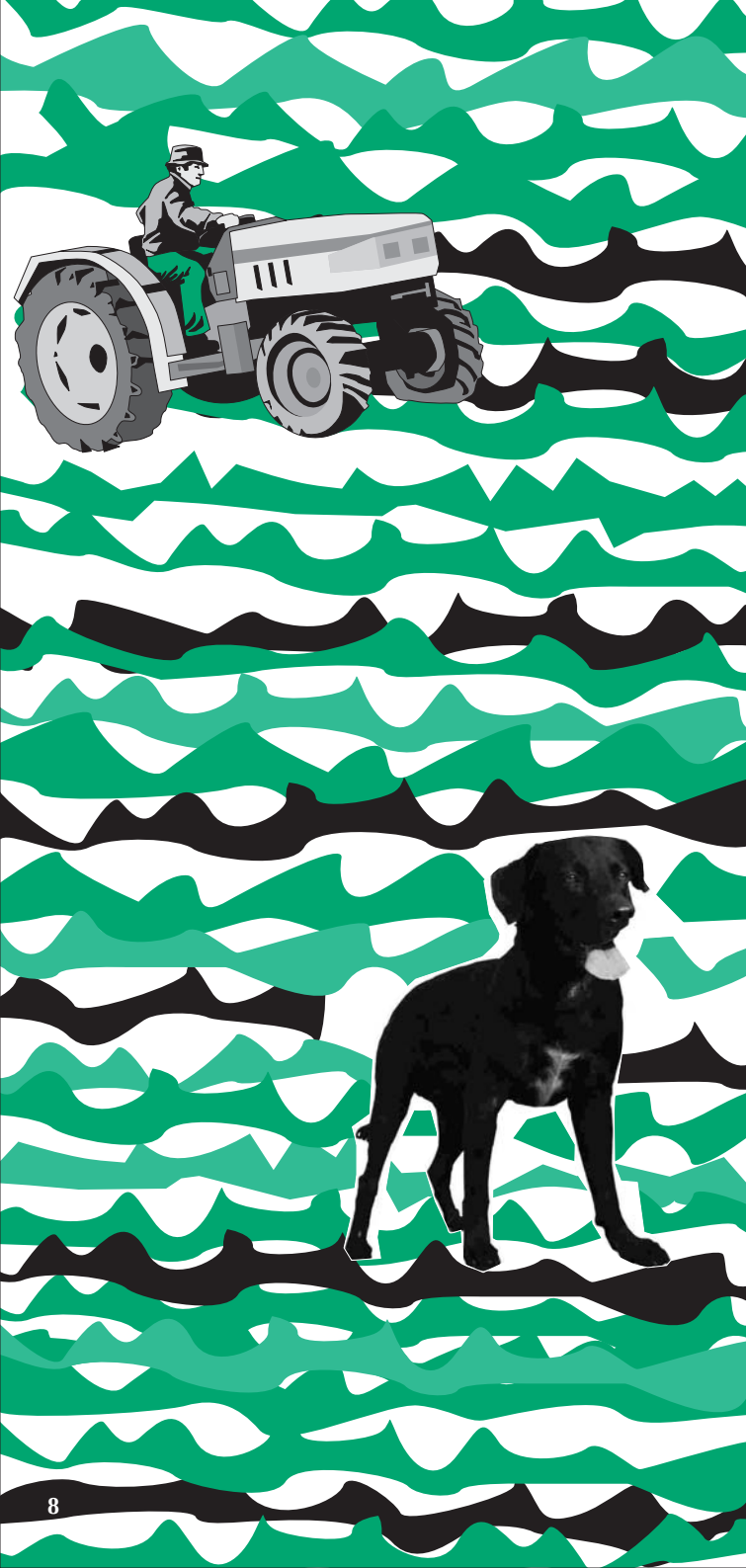
Miquel; la Rosa li acaricia els dits -mans enormes i pageses- i li fia un petó a la galta que sap que serà retornat al migdia quan torni.

—Marxo, nena, marxo, que encara he de passar per la cooperativa a buscar caixes i se'm farà tard. Va, Tro, puja al remolc. Tancaràs tu la porta?

La Rosa abaixa, corbada com un jonc, la pesada porta de ferro mentre el mira com enfila carrer avall amb el tractor i el remolc. A dins del magatzem, a les fosques, observa trastos i teca acumulats: aixades, falç, dalles, forques, tomates penjades, caixes de verdura, fulles de llorer esteses en un paper de diari, pots de confitura... Els seus fills ja fa temps que insisteixen perquè facin endreça i llencin el que no necessiten. Però ni la Rosa ni, per descomptat, el Miquel no ho fan ni ho faran. Aquest és el seu primer refugi i possiblement serà també l'últim.

El Miquel recorre 470 metres des de casa seva —carrer del Joc, número 4— fins a la Cooperativa Agrària de La Portella, situada als afores del municipi. En aquest trajecte tan curt ja nota com li tiba la zona lumbar. El mal d'esquena conviu amb ell des de fa molts anys i aquests viatges tampoc no l'ajuden gaire; el tractor no du cap dispositiu de protecció per amortir les vibracions. Fa anys que els de casa insisteixen que —com a mínim i tenint en compte que es nega a canviar la màquina— hauria de posar-hi un seient amb suspensió. Ell, caparrut de mena, no ho vol fer. Pensa que serà llançar els quartos. Ja va fer prou posant el llum de senyalització rotativa.

Aparca el seu Monterey vermell al costat del Max

Stoler 7030 Premium de color verd del Jaume, el seu amic i company de cartes. Juguen a la botifarra cada vespre a Cal Francis, el cafè del poble. El Tro salta del remolc fent un bot sec i corre cap dins la cooperativa.

—Ep! Bon dia i bona hora, Miquelet! T'han deixat dormir la calor i la pallissa d'ahir nit?

—No tinc tan mal perdre, collons! Pensava que la pluja de la tarda refrescaria el catre però res de res...

El Jaume també fa de pagès i també ronda la seixantena. Ara, com el Miquel, cull pera llimonera i va de bòlit. Forma part d'una gran família de pagesos on avantpassats i descendents es dediquen a les feines del camp. Tot i que ell encara és de la vella escola, els seus fills ja han introduït el cultiu de productes ecològics en terres que fa deu anys era impensable que no fossin sucades de fertilitzants.

—Aquesta setmana acabo de collir la pera i em sembla que ja em plantaré aquí, noi.

—Què vol dir que et plantaràs aquí, Jaume?

—Doncs que aquell coi de canalla volen que aquest hivern arrenqui els bancals de perers; volen deixar les terres en guaret una temporada perquè es desinfectin per després poder posar-hi mandanga ecològica. Que sé jo...

—Cagon dena amb els capitans enciam! Mira que són bons xiquets, eh?, però amb això de l'ecologia sembla que s'hagin perdut l'esma... Sigui com sigui, amb ells tens la gran sort que la teva feina, d'una manera o altra, continua. Guaita, jo.... Tots tres a viure a ciutat. Tots tres a treballar vuit hores al dia tancadots en una oficina.

Al Miquel li costa assumir que la seva feina morirà amb ell, de la mateixa manera que li costa treure l'ull del tractor del Jaume. Cabina abatible, doble tracció, motor de sis cilindres, sistemes de suspensió al seient. Tot el que ell podria tenir si hagués fet cas al seu amic i a d'altres socis de la cooperativa i hagués aprofitat els ajuts que oferia la Generalitat per renovar maquinària agrícola i n'hagués comprat un de nou molt més confortable i molt més segur.

—No te'l miris tant, que el gastaràs... I si tu no el tens és per tossut i garrepa, que ets un garrepa, collons!

—Què volies que fes, jo, comprant un tractor si m'he de jubilar d'aquí a quatre dies! Que jo no tinc relleu, Jaume..., que jo no tinc relleu.

—Ara sí que t'has de jubilar d'aquí a quatre dies però fa sis anys, que és quan el vam comprar, la jubilació encara era lluny. Guaita si n'hauries tret, de partit... I no et fotria aquest mal l'esquena. I podries sentir al Dyango mentre vas camí del tros.

—Deixa't estar de Dyangos i de mals d'esquena, que jo no necessito tants luxes per anar a treballar.

El Jaume sap que renovar la maquinària agrícola no és un luxe sinó una necessitat. Ell és dels pocs pagesos del poble que para compte amb els riscos. Això no ho fan ni el Miquel ni el 90% de pagesos del poble, que només s'ocupen del problema quan un inspector de treball els pica el crostó.

Són dos quarts de nou tocats i el sol ja clava punxes i obre solc al mig del cel. Els dos homes s'afanyen a demanar al Robert, l'encarregat de la cooperativa, que els posi una trentena de caixes als remolcs. Amb la xerrameca, se'ls ha fet tard.

—Nois, a Canta Perdius trobareu el terra moll. La pluja d'ahir tarda no ha refrescat gens, però ho va fotre tot com un gat. Ara ha passat el Pauet i diu que hi ha una fangada que fa por!

Carregats amb les caixes, pugen cadascú al seu tractor i s'encaminen cap al tros. El terme municipal de la Portella és extens i el Miquel el coneix bé; el seu cap és un magnífic fitxer d'històries de tota aquesta terra. No només en sap les particularitats —aquesta és bona per la nectarina, aquella per fer horta—, sinó la seva història viva —aquí la Trini i el Narcís van provar de plantar fruites tropicals; allà van trobar-hi mort el fill del Ventureta. El fons d'aquesta terra no té secrets per a ell.

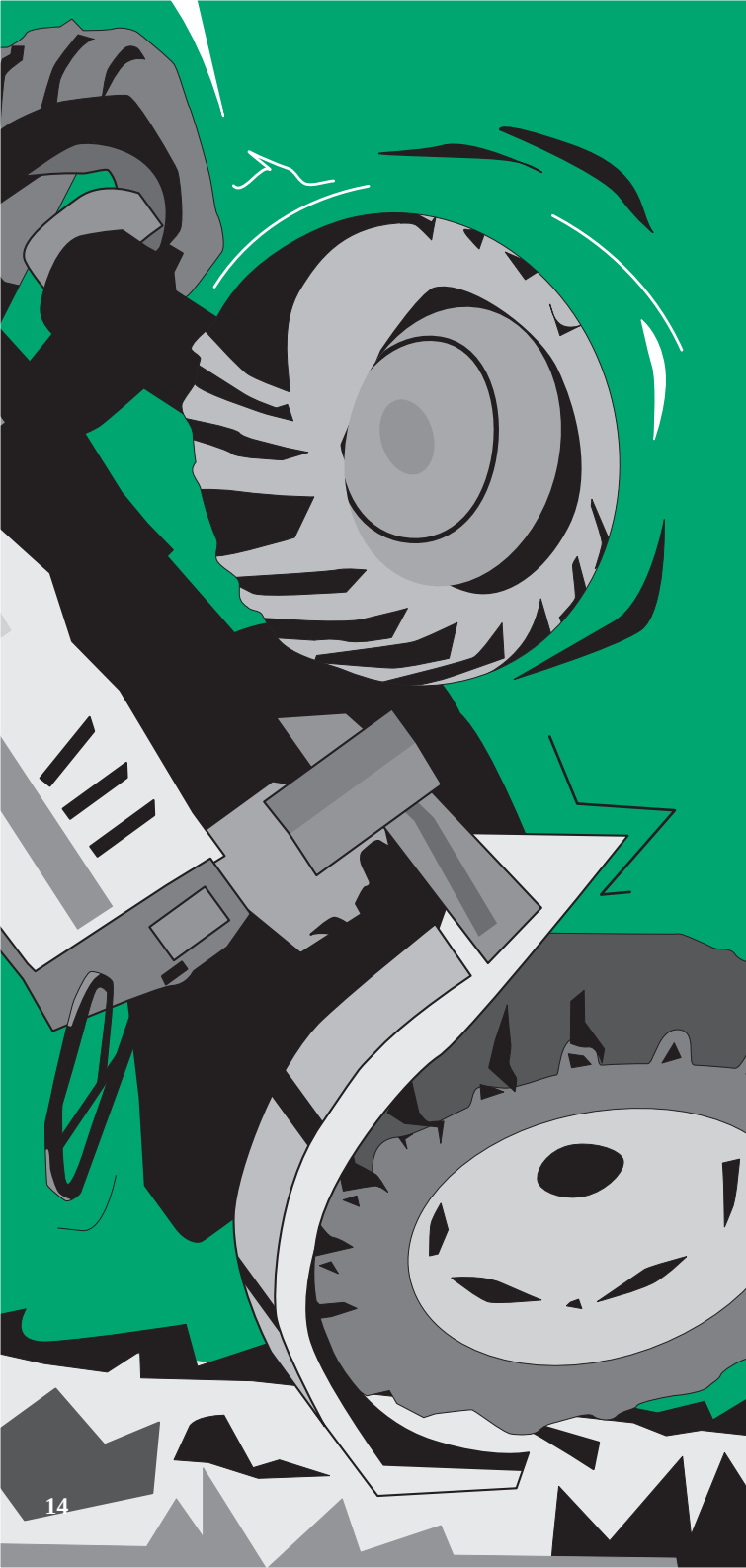
—Tro, amunt, que fem via!

Els camps del Miquel, a la partida de Canta Perdius, són al costat de la Noguera Ribagorçana. Li agrada sentir, mentre cull, alguna mare amb la canalla banyant-se i prenent la fresca sota els xops. Ell, de vegades, també s'hi refresca les cames, al riu. Ho fa a darrera hora, quan la vida s'asserena una mica. Llavors, de presses, les justes. La Rosa no sap que el seu marit posa els peus en remull i s'ajeu a l'herba panxa enlaire perquè a ell li fa vergonya explicar-li-ho.

Per arribar al seu tros al costat d'aquest riu, ha de fer un quilòmetre per carretera i un altre per camí. Quan condueix per carretera es corda el cinturó ventral de seguretat. Tanmateix, quan les rodes deixen l'asfalt i toquen de peus a terra polsosa, se'l descorda. Sap que no és legal però li fa nosa. Què m'ha de passar per un camí poc transitat, que el conec com si l'hagués parit? —pensa.

Condueix amb massa empenta; amb el tractor no pot passar dels 40 km per hora però, si hi ha pressa com avui, no té reserves a fer-ho i ho fa. La Rosa també és una gran treballadora i les seves mans es trobaran a faltar aquest matí. Prem, doncs, l'accelerador i saluda amb un cop de braç enlaire els de ca la Modesta, que són un fotimer i cullen al costat del camí i de les seves terres.

El Tro fa petar les dents tot el trajecte; la velocitat del vehicle i la vibració del remolc el maregen. Per això, tan bon punt arriben i frena, el gos salta a la desesperada a fi de tocar terra ferma, la mateixa que toca el Miquel després de baixar del tractor sense apagar el motor. Sap perfectament que, igual que no hauria de córrer, no hauria de deixar el tractor engegat i sense el fre d'estacionament per descarregar el remolc; la màquina es podria posar en marxa en qualsevol moment i passar una desgràcia. Ell, però, no té sentit del risc. És pur instint i orgull, una barreja perfecta per passar per la vida però en cap cas per viure-la. La Rosa, en canvi, és una dona forta, amb món i criteri. És l'única a qui, només de tant en tant, ell fa cas. Amb això, però, no se n'ha sortit. Li ha dit en cos i ànima i en bloc -canviem-nos el tractor, no corris, fes el favor de posar-te les barres de seguretat-, però ell ha fet veure que sentia ploure. Ja és gran i no vol ser reconstruït. En els darrers temps només ha aconseguit convèncer-lo per anar de vacances. Marxen quan tothom treballa per així poder treballar quan tothom se'n va. Aquesta ha estat una victòria de la Rosa després de molts anys de combat amb el Miquel, que no és capaç de reconèixer que la vida passa millor si, entre feina i feina, s'hi intercala el lleure.

El Miquel avança i atura el tractor una vegada i una altra per descarregar les caixes de fruita al llarg del bancal –sis en cada deu perers–. Quan ja ha resseguit dos rengles i ha descarregat, també, les galledes, la nevera, l'entrepà de fuet i la ràdio, puja un altre cop al tractor a fi d'aparc-lo a la riba, en una zona ombrívola i de pendent pronunciat. L'engega i en el precís instant que les mans fan girar el volant i el peu dret fa força sobre el pedal de l'accelerador, el tractor es precipita deslliçant-se pendent avall. El cop sec amb la rasa que recull i condueix l'aigua del reg fora del bancal fa perdre la verticalitat del vehicle. Tot ha succeït en qüestió de segons. El Miquel només ha pogut expressar un “hòstia” i ha quedat atrapat a sota, entre la màquina i la terra fèrtil que l'ha vist néixer.

Aquesta terra fèrtil on a l'hivern goteja la boira i ara cau un sol de justícia, sembla, en aquests moments, terra abandonada: el tractor, cap per avall; la roda, que ha quedat enlaire, girant com una baldufa, i el Miquel, inanimat. Passen segons, minuts i mitja hora fins que el Tro –en remull al riu, aliè al drama– torna a buscar la companyia del seu amo. Quan el veu, tiba el tronc i fa un lleu balanceig per clavar les quatre potes damunt la terra, ara més dura, densa i compacta que mai –argila cuïta–. Tot seguit, comença a bordar, primer lluny del Miquel i del tractor, i després, a la vora; els lladrucs cada cop són més aguts i seguits.

Evidentment, el Tro no sap que la majoria d'accidents al tros són fruit de bolcades de tractor i que les conseqüències poden ser molt greus. No sap tampoc que l'accident no s'hauria produït o no hauria revestit la mateixa gravetat si el Massey

Fergusson vermell com la sang del Miquel disposés, d'una banda, de les proteccions adequades per intentar evitar la bolcada i, de l'altra, de les proteccions adequades per resguardar-lo a ell en cas que bolcar fos inevitable.

—Papa, no pots anar pel món sense els arcs de protecció i sense casc ni cinturó, i corrent d'aquesta manera... On s'és vist això de treure les barres cada cop que tornes de la ITV? Algun dia et fotràs mal i llavors sí que patirem —l'havia advertit moltes vegades el Ramon, el seu fill gran.

El seu fill gran encara no sap que, efectivament, d'aquí a dues hores haurà de córrer: sortirà de la feina escopetejat després de rebre una trucada de la seva mare. En un tres i no res es plantarà, nerviós, a la porta d'urgències de l'Hospital Arnau de Vilanova de Lleida on l'esperaran, encara més nerviosos, els seus germans.

Els udols intensos del Tro criden l'atenció al petit de Ca la Modesta, que recull les galledes plenes i s'ocupa que tots els que cullen tinguin galledes buides a punt.

—Avi, aquests lladrucs no són del gos del Ressalat?
—Que sé jo, fill... Va, no badis ni t'entretinguis, que a l'Isham li falta cubell.

El nen li porta però insisteix en la pregunta, ara per al seu pare.

—Oi que és el Tro aquest que borda?
—Sí que ho sembla, fill. Va, vés per feina i fes cas al teu avi. Això em fa pensar que he de preguntar al Miquel a quina hora li va bé que obrim la pala per regar, aquest vespre.

El gos continua lladrant sense parar i els pagesos continuen collint peres, també sense parar. A l'hora d'esmorzar, però, fan una pausa i asseguts damunt les caixes girades del revés, fan baixar coll avall el pa amb tomata amb pernil i i el vi de bóta. El Pau aprofita la parada per baixar a sòl Ressalat, a aclarir això de la pala. Crida al Miquel mentre travessa un tros de camí i el torna a cridar quan arriba al primer bancal de perers. El Tro, que segueix bordant desconsoladament, quan el sent, corre cap a ell esverat. El Pau li fa quatre festes, però no deixa de caminar.

—Què passa, Tro, guapo, què passa? Miquel, Miquel!

No contesta ningú; allò sembla, efectivament, terra abandonada, encara que se sent el motor del tractor prop de la riba. Apressat, s'hi dirigeix; el Tro, davant seu, encara va més ràpid. Quan l'home veu el vehicle bolcat i el Miquel a sota el primer que li surt és un renec dels grossos. Corre cap a ell i, mentre li toca el cap i un braç, truca, tremolós, al 061 i demana una ambulància. La conversa és desordenada i confusa.

—[...] us esperarem a l'entrada del poble, al costat de l'escola —conclou—. I penja.

—Ara et traiem d'aquí, Miquel. Ara vénen a buscar-te.

El Tro no es mou del costat del seu amo mentre que el Pau, a galop, trota fins al seu tros, ho explica als seus i els organitza.

—Papa, tu fes cap a l'escola i guia'ls fins aquí i nosaltres intentem, entre tots, aixecar el tractor. Emporta't el xiquet també, i deixa'l allà.

—Què ha passat, papa? Li han fet mal, al Tro?

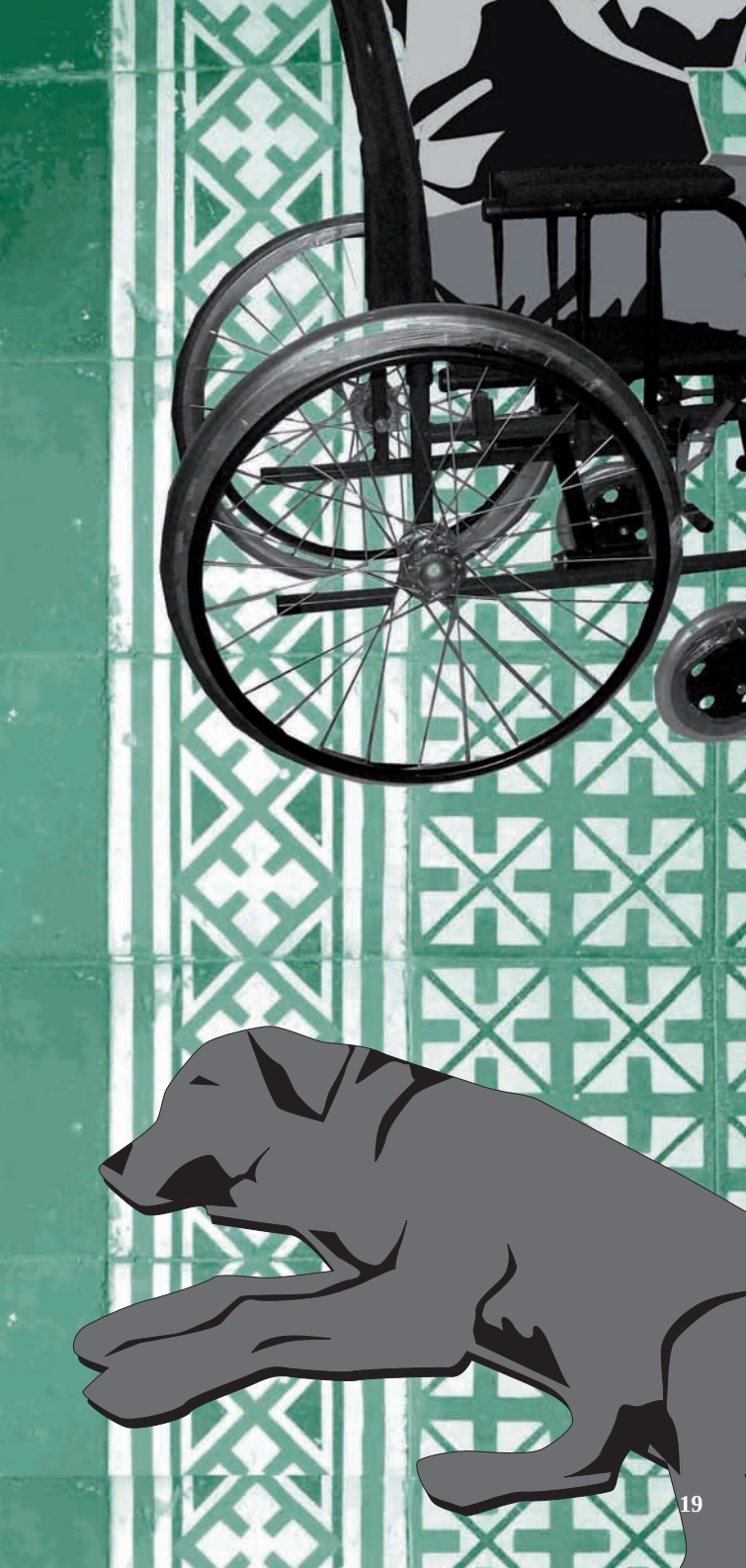
—No ha passat res, fill. El Miquel ha pres una mica de mal. Tu ara vés a acompanyar l'avi, d'acord?

El Pau i els tres temporers es precipiten cap a sòl Ressalat. Ningú no dubta que el que cal és intentar aixecar el tractor. Paren el motor i després fan força de bous per posar-lo dret i, així, poder alliberar el Miquel. Saben, però, que a ell, que continua inconscient, convé no tocar-lo; no moure'l ni un mil·límetre -adverteix l'Isham-. Els encarregats de fer això són els nois de l'ambulància, que no triguen d'arribar. Amb ells fa cap també un cotxe dels mossos d'esquadra, que són els qui després telefonen a la Rosa per donar-li la mala notícia. Ella no plora, ni crida, ni munta cap escàndol.

—Les causes de l'accident? Segurament són múltiples, senyora. D'entrada ens sembla que s'han ajuntat diversos factors: maniobra en pendent, terra moll, accelerament brusc i frenada insuficient.

Tan aviat com penja el telèfon, la Rosa truca als seus fills i els diu que facin cap a urgències. Seguidament, es posa les sabates planes i el vestit verd, surt al carrer i pica al timbre del Marçal i l'Elena, els seus veïns, per demanar-los que la baixin a Lleida. Té molta por. Molta. I, en canvi, transmet serenitat. La processó li va tota per dins. A l'Hospital les cares són llargues. El Ramon, el darrer d'arribar, és el primer a irritar-se amb la infermera del mostrador perquè són les set de la tarda i els metges encara no els han dit res. Una hora després, els criden.

—Familiars de Miquel Hervera Ballestar, pugin a la primera planta, si us plau. Familiars de Miquel Hervera

Ballestar, pugin a la primera planta, si us plau.

Quan arriben a dalt, la metgessa els espera. La seva cara també és llarga. Les notícies que els dona no són bones, si bé tampoc no són les pitjors tenint en compte el que ha passat. El Ramon abraça la seva mare per l'esquena.

—El pacient té múltiples lesions i una d'elles a la medul·la espinal, concretament a la part inferior de l'esquena. Això provoca una paràlisi i una pèrdua de la funció de les cames.

—Vol dir que el meu pare es quedarà paraplàgic? Vol dir que no podrà tornar a caminar?

Les respostes afirmatives de la doctora desesperen els fills. La Rosa, tot i consternada i abatuda, continua sense perdre la calma. Sap que aquest és, segurament, el cop més fort que mai ha patit el Miquel. Caldrà ajudar-lo a suportar no tocar mai més de peus a terra fètil.

Secretaria de Política Sindical - Salut Laboral
Rambla de Santa Mònica 10, 08002 Barcelona
Tel. **93 304 68 32**
otpri@catalunya.ugt.org
www.ugt.cat

Finançat per:

FUNDACIÓN
PARA LA
PREVENCIÓN
DE RIESGOS
LABORALES